

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika dra Marcina Boryczko dla komisji powołanej przez Radę Dyscypliny Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego

1. Informacje ogólne – przebieg kariery naukowo – zawodowej Habilitanta

Pan dr Marcin Boryczko posiada wykształcenie wyższe magisterskie z filozofii i etnologii (obszar nauk humanistycznych), które uzyskał kolejno: na Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Gdańskiego (2003 rok) oraz na Wydziale Historycznym, w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (2005 rok).

~~Habilitant legitymuje się także stopniem doktora nauk społecznych w zakresie pedagogiki, który uzyskał na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego w 2012 roku. Pracę doktorską nt. „Między adaptacją a oporem. Szkoła wobec procesów globalizacyjnych” napisał pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Tomasza Szkudlarka; recenzentami byli: prof. dr hab. Kazimierz Zbigniew Kwieciński oraz prof. dr hab. Lucyna Kopciwicz. Informacje dotyczące rozprawy doktorskiej wydają się być dla przebiegu kariery naukowej Habilitanta znaczące, ponieważ tematyka pracy wyznaczyła dalszą drogę naukowych dociekań.~~

Należy nadmienić, że dr Marcin Boryczko posiada także tytuł licencjata z pracy socjalnej, który uzyskał w 2017 roku na Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Pedagogiki i Pracy Socjalnej w Akademii Pomorskiej w Słupsku. Wydaje się, że zainteresowanie Habilitanta szeroko rozumianą pracą socjalną zostało sformalizowane poprzez uzyskanie tytułu licencjata z tego obszaru wiedzy, która była dalej rozwijana na gruncie pedagogiki, głównie pedagogiki społecznej.

Pan dr Marcin Boryczko został zatrudniony na stanowisku adiunkta w 2005 roku w Instytucie Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego w Zakładzie Pedagogiki Społecznej, którego kierownikiem była/jest prof. Maria Mendel – znany i uznany pedagog społeczny. Natomiast po uzyskaniu stopnia doktora nauk

społecznych w zakresie pedagogiki w 2012 roku został w tymże Zakładzie Pedagogiki Społecznej zatrudniony na stanowisku adiunkta, co trwa do chwili obecnej.

Przebieg kariery naukowo – zawodowej Habilitanta dowodzi wieloletnich, konsekwentnie realizowanych zamierzeń naukowo – badawczych, które potwierdzał uzyskiwanymi dyplomami, a które łączą dwa obszary nauki: nauki społeczne (pedagogika, praca socjalna) oraz nauki humanistyczne (filozofia, etnologia). Takie, dwuobszarowe podejście znajduje odzwierciedlenie w aktywności naukowej i badawczej Habilitanta.

2. Ocena osiągnięcia naukowego wymienionego w Art 219. Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ust. 1 pkt 2b

Jako osiągnięcie naukowe podlegające procedurze habilitacyjnej w autoreferacie przedłożonym przez Habilitanta znalazł się cykl 7 artykułów, któremu nadany został tytuł: „Krytyczna praca socjalna. Perspektywa teoretyczna i empiryczna w badaniach: od uwikłania podmiotu po realizację praw człowieka”. Artykuły przedstawione do recenzji zostały podzielone przez Autora na cztery grupy tematyczne szczegółowe w odniesieniu do tematu głównego. Nazwane one zostały następująco: 1) teoretyczne podstawy perspektywy krytycznej (1 artykuł), 2) myślenie krytyczne w pracy socjalnej i edukacji studentów pracy socjalnej (2 artykuły), 3) problematyka władzy: perspektywa rządomyślności w pracy socjalnej (2 artykuły) oraz 4) sprawiedliwość społeczna i prawa człowieka w perspektywie krytycznej (2 artykuły, w tym 1 we współautorstwie z D. Jaworską i K. Aliewą). Zanim przejdę do szczegółowego omówienia wymienionych czterech obszarów tematycznych i znajdujących się w nich publikacji chciałabym wskazać na trafność merytoryczną tytułów poszczególnych części cyklu publikacji; tytuły wydają się być uporządkowane logicznie, stanowią uszczegółowienie tematu głównego.

W obszarze pierwszym stanowiącym teoretyczne podstawy perspektywy krytycznej dr Marcin Boryczko wymienił artykuł:

- M. Boryczko (2014). Strukturalna praca socjalna. Teoria, ideologia i praktyka kanadyjskiej pracy socjalnej, „Praca Socjalna”, 29 (6), s. 3-23 (8 pkt MNiSW).

Rozważania zawarte w artykule dotyczą kanadyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego, strukturalnej pracy socjalnej jako teorii w praktyce, podstawowych elementów strukturalnej pracy socjalnej (obrona odbiorcy pomocy społecznej, zmniejszenie różnicy w relacjach władzy między pracownikiem i odbiorcą, krytyczne

podnoszenie świadomości ujawniające struktury opresji, empowerment w perspektywie osobistej, mobilizacja grup wykluczonych, a także aktywizm społeczny na rzecz sprawiedliwości). Autor opisując strukturalną pracę socjalną oparł swoje rozważania na charakterystyce różnego typu kontekstów: geograficznego, politycznego, socjoekonomicznego, kulturowego, a także duchowego, co wydaje się być słuszne, a nawet konieczne dla współczesnego uprawiania pracy socjalnej. Konteksty środowiskowe w różnego typu działalności pedagogicznej, w tym socjalnej są ujmowane w pedagogice społecznej jako czynnik sine qua non pracy z jednostką, grupą czy szerszym społeczeństwem (środowisko lokalne, globalne).

W artykule znajduje się także charakterystyka roli zawodowej pracowników socjalnych, pracy socjalnej jako kontroli państwa i jego działalności opresyjnej, która powinna być wdrażana w praktyce – nakierowanie na stawianie wyzwań strukturalnym powodującym ucisk. W praktyce więc relacje między pracownikiem socjalnym i „klientem” w ujęciu strukturalnym polegają na zredukowaniu różnicy w posiadanej „władzy”. Podkreśla się w tym podejściu znaczenie współdziałania między „klientem” i pracownikiem socjalnym; szacunek dla godności i autonomii człowieka znajdującego się w potrzebie. Natomiast budzenie świadomości krytycznej „klienta”, jego refleksyjności (łączenie struktur opresji z doświadczaną aktualnie sytuacją) powodować ma eliminację i osłabienie strukturalnych form wykluczenia, działanie na poziomie jednostkowym, w którym dochodzi do rozpoznania własnej sytuacji w perspektywie kontekstu społecznego. Na tej podstawie dokonuje się zmiana społeczno – polityczna – klient skłania się ku kolektywnym formom działania przez wytworzenie lub przyłączenie się do wspólnoty ludzi, których łączy podobny los.

Budzenie świadomości krytycznej ludzi podlegających pracy socjalnej - m. in. poprzez dialogiczność i narracyjność – to ich edukacja (Paolo Freire), która czyni z „opresji i jej przyczyn obiekt refleksji dla opresjonowanych i to z tej refleksji wywodzi się konieczne zaangażowanie w walkę o wyzwolenie”.

Przedstawione w artykule tezy dotyczące krytycznej pracy socjalnej są mało znane i wykorzystywane w polskiej pracy socjalnej - zorientowanej teoretycznie i empirycznie. Autor/Habilitant przedstawia w artykule własną propozycję, która stanowi swego rodzaju pedagogiczną adaptację oraz rozwinięcie założeń krytycznej pracy socjalnej w obszarze jej analiz teoretycznych, konkretnie w polu pedagogiki społecznej. Łączy on w swoich rozważaniach teorię i praktykę pracy socjalnej i jak sam dowodzi w autoreferacie stanowią one kontinuum . Habilitant przedstawia własne, specyficzne

rozumienie krytycznej pracy socjalnej (autoreferat, s. 3), które chce rozwijać na gruncie polskim. Szczególnie bliskie jest mu stwierdzenie: od uwikłania podmiotu do realizacji praw człowieka. Podkreśla znaczenie praktyk emancypacyjnych w obszarze pomocy społecznej.

Swoje krytyczne podejście do obecnie uprawianej pracy socjalnej ma służyć w zamyśle Autora sprawiedliwości społecznej i prawom człowieka.

W omawianym artykule Habilitant wprowadził do polskiej pedagogiki społecznej / pracy socjalnej wiedzę o kanadyjskiej wersji krytycznej pracy socjalnej. Rozpoczął tym samym w polskiej literaturze przedmiotu dyskurs na temat teoretycznych podstaw krytycznej pracy socjalnej. Nie występuje niestety zauważalna polemika, także ocena stanowiska reprezentowanego przez Autora, która odnosiłaby się do polskich realiów i „tradycyjnego” ujmowania pracy socjalnej.

Drugi obszar badawczy określony przez Habilitanta jako myślenie krytyczne w pracy socjalnej i edukacji studentów w pracy socjalnej obejmuje dwa artykuły:

- M. Boryczko (2020). Critical thinking in social work education. A case study of knowledge practices in students' reflective writing using semantic gravity profiling, „Social Work Education. The International Journal, Advance online publication: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02615479.2020.1836143> (70 pkt MNiSW)

- M. Boryczko (2018). Teoria przecięć – myślenie krytyczne – teoria kodów legitymizacji. O zastosowaniach teorii w kontekście analizy aktywności edukacyjnej studentów pracy socjalnej, „Praca Socjalna”, 33 (2), s. 97-116 (20 pkt MNiSW).

W pierwszym z wymienionych artykułów – anglojęzycznym - przedstawiono wykorzystanie myślenia krytycznego w pracy socjalnej w procesie edukacji studentów – przyszłych pracowników socjalnych. Podstawowym założeniem prezentowanych przez Autora badań jest teza, że myślenie krytyczne może być wyrażane i analizowane w oparciu o socjologiczne ramy teorii Kodu Legitymizacyjnego. Autor analizował prace pisemne studentów pracy socjalnej za pomocą takiego narzędzia jak Semantyczne Ciężenie, które pozwala opisać „zależność od kontekstu”. Celem badania było ustalenie – w jaki sposób studenci pracy socjalnej wykorzystują wiedzę w swoich zadaniach pisemnych (eseju) oraz w jaki sposób zasadnicza wiedza związana z pracą socjalną jest wykorzystywana w kontekście kształcenia w zakresie pracy socjalnej. Były to badania

jakościowe – Autor o nich wspomina, nie pogłębiając analizy w tym przedmiocie literaturą metodologiczną.

W artykule opisany został szczegółowo tok postępowania badawczego, wyróżnione zostały pytania szczegółowe dotyczące esejów studentów, opisano poszczególne etapy analizy tekstu, profile semantyczne badanych – wysoko- i niskopunktowane, które ilustrowane są ich wypowiedziami. W opinii Autora praktyki związane z semantycznym ciężeniem są znaczące dla krytycznego myślenia i kumulatywnego budowania wiedzy w refleksyjnych zadaniach pisemnych studentów. Z badań wynika, że eseje, które osiągnęły wysokie czynniki, wykazywały szeroki zakres ciężenia semantycznego i „fal grawitacyjnych”, z kolei eseje o niskich wynikach charakteryzują się stromymi i krótkimi gradientami semantycznego ciężenia, brakuje w nich powiązań między różnymi poziomami wiedzy, zarówno konkretnej, jak i abstrakcyjnej, oraz opisów i uogólnień.

Specyficzne narzędzie analityczne jakim jest Teoria Legitymizacji Kodu pozwala badać myślenie krytyczne w kontekście studiów pracy socjalnej i innych dziedzin nauk społecznych. Myślenie krytyczne może prowadzić do tworzenia warunków do kumulatywnego budowania wiedzy w obszarze pracy socjalnej / pedagogiki społecznej. W chwili obecnej – w ocenie Habilitanta – studenci studiujący pracę socjalną spotykają się z dominacją „wiedzy segmentowej” opartej na abstrakcyjnych teoriach i ścisłej praktyce skoncentrowanej na mniej lub bardziej intensywnych profesjonalnych praktykach zawodowych.

Artykuł kończą rekomendacje dotyczące przyszłych badań i kształcenia studentów. Trudno nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że myślenie krytyczne, szersze podejście refleksyjne, zarówno w teorii jak i praktyce pracy socjalnej pozwala rozwijać umiejętności łączące różne poziomy wiedzy i praktyki, dlatego też powinno być wdrożone do modeli nauczania – Teoria Legitymizacji Kodów (semantyczne ciężenie oraz „falowanie semantyczne”) stanowi model instruktazowy.

W prezentowanym artykule Autor opierając się na literaturze anglojęzycznej „przeniósł” myślenie krytyczne do edukacji pracowników socjalnych na gruncie polskim. Jest to nowatorskie podejście badawcze – albowiem nikt w Polsce nie stosował w swoich badaniach Teorii Kodu Legitymizacyjnego do badania zadań pisemnych studentów, w tym przypadku studentów pracy socjalnej. Jest to w mojej ocenie trudne narzędzie analizy, wymagające interdyscyplinarnej wiedzy z zakresu nauk społecznych (pedagogika społeczna, nauki o polityce), także humanistycznych (filozofia). Wydaje

się, że Habilitant, chociażby przez sam fakt formalnego wykształcenia, rozwijane zainteresowania naukowo – badawcze a także publikacje, dobrze sobie radzi z tą materią. W swoich rozważaniach stara się przesunąć funkcję krytyczną – rozumianą sensu stricte – ku perspektywie bazującej na prawach człowieka i sprawiedliwości społecznej. Trudno nie podzielać takiego właśnie podejścia Autora do omawianego zagadnienia.

Drugi z wymienionych artykułów, podobnie jak pierwszy, prezentuje myślenie krytyczne w pracy socjalnej. Autor przedstawia w nim teorię przecięć, rozumianą jako myślenie krytyczne oraz Teorię Kodów Legitymizacji oraz możliwości ich wykorzystania w kształceniu pracowników socjalnych na studiach wyższych: pierwszego i drugiego stopnia. To artykuł bezpośrednio powiązany tematycznie z poprzednim, napisany jednak w języku polskim i opublikowany w polskim czasopiśmie poświęconym pracy socjalnej. Autor analizuje tutaj teorię przecięć, wyniki badań własnych, które polegały na analizie dwudziestu esejów studenckich za pomocą narzędzia analitycznego – ciężenia semantycznego – wywodzącego się z Teorii Kodów Legitymizacji.

Teoria przecięć (inaczej intersekcjonalność) to jeden z paradygmatów myślenia w naukach społecznych, który rzadko jest wykorzystywany w Polsce. Autor podjął się tego zadania i jest jednym z prekursorów jeśli chodzi o tego typu podejście w pracy socjalnej, kształceniu w tym obszarze studentów. Należy dodać, że „teoria przecięć wywodzi się z czarnego feminizmu i jest bezpośrednio powiązana z problematyką wykluczenia społecznego” (artykuł, s. 98). Podejście to umożliwia spojrzenie na sytuację osoby wykluczonej, dyskryminowanej czy marginalizowanej przez pryzmat jej społecznego, strukturalnego funkcjonowania. Pozwala ująć dane zjawisko wielowymiarowo – „w poprzek dyscyplin i podejść metodologicznych”. Szkoda, że Autor nie napisał nic więcej o owych podejściach sytuując je w polskiej rzeczywistości metodologicznej, w tym w kontekście środowiskowych badań pedagogiki społecznej.

Ujmowanie problemów społecznych w założeniach teorii przecięć ma bezpośrednie przełożenie na strategię oporu i emancypacji w pracy socjalnej – bardziej w wymiarze społecznym niż jednostkowym. Teoria przecięć kwestionuje dominujące sposoby myślenia i wiedzę, a także praktyki z nią związane (perspektywa epistemologiczna), wiąże się z wielością i złożonością subiektywności (poziom ontologiczny), wiedza „lokalna” zyskuje tutaj wymiar filozoficzny (poziom filozoficzny); jest powiązana z tzw. koalicyjną orientacją polityczną opartą na solidarności i prowadzącą do działania

kolektywnego na rzecz zmniejszania nierówności społecznych (poziom polityczny), stanowi „immaginarium oporu”, które polega na ingerencji w pamięć historyczną – najczęściej w zwalczanie dominujących sposobów myślenia (artykuł, s. 101).

Habilitant odnosi się w dalszych rozważaniach artykułu do teorii przecięć w edukacji pracowników socjalnych – na świecie i w Polsce. Podkreśla, że wykorzystanie owej teorii w pracy socjalnej daje „możliwość przekraczania granic dyscyplin, epistemologii, teorii czy też koncepcji” (artykuł, s. 103). Trudno nie zgodzić się z tezą Autora, że ten sposób analizy umożliwia integrację wielu perspektyw teoretycznych, która w pracy socjalnej przyczynia się do głębszego zrozumienia specyfiki problemów społecznych, szukania efektywnych sposobów oddziaływania oraz praktyki badawczej. Habilitant przedstawia badania własne dotyczące teorii przecięć jako myślenia krytycznego w esejach studentów pracy socjalnej, pisze o „zaletach” myślenia krytycznego – krytyczności jako kompetencji i umiejętności w polu pracy socjalnej – głównie w literaturze anglojęzycznej (Heron, Johnston), ale także w badaniach własnych – analiza 12 esejów studentek trzeciego roku studiów pierwszego stopnia nt. „Krytyczna refleksja o uczeniu”. Badanie Habilitanta stanowiło próbę adaptacji narzędzia w wersji angielskiej do warunków polskich – w języku polskim. Analiza zebranego materiału opierała się na koncepcji Teorii Kodów Legitymizacji, konkretnie teorii ciężenia semantycznego – im silniejsze ciężenie semantyczne, tym bardziej znaczenie jest powiązane z kontekstem, natomiast im ciężenie jest słabsze, tym znaczenie jest mniej powiązane z kontekstem – jest od kontekstu niezależne. Na tej podstawie można mówić o myśleniu krytycznym. Autor wyróżnia i opisuje profile semantyczne – przytacza w nich wypowiedzi badanych, które analizowane są jako poszczególne czynniki / identyfikatory badania myślenia krytycznego studenta.

Eseje studentek odzwierciedlały zróżnicowany poziom semantycznego ciężenia, zmienność znaczenia w odniesieniu do kontekstu oraz możliwość budowania fałszywego ciężenia semantycznego. Analiza Kodów Legitymizacji i koncepcji ciężenia semantycznego mogą stanowić, w opinii Habilitanta, podstawę do tworzenia wiedzy kumulatywnej w procesie uczenia się – przechodzenia od form wiedzy skontekstualizowanej do form wiedzy zdekontekstualizowanej. Jest to według niego konieczne do konstruowania własnej roli zawodowej pracownika socjalnego, a także zasadne w konstruowaniu programów nauczania pracowników socjalnych.

Prezentowany artykuł jest interesujący poznawczo, został napisany w oparciu o fachową literaturę, głównie anglojęzyczną, dobrze argumentujący podejście Habilitanta

do teorii przecięć, myślenia krytycznego z wykorzystaniem Teorii Kodów Legitymizacji. Na podkreślenie zasługuje adaptacja narzędzia – ciążenia semantycznego do polskich warunków - wersji polskojęzycznej, której autorem jest Habilitant.

Zasługą Habilitanta jest rozpoczęcie polskiego akademickiego dyskursu dotyczącego krytycznej pracy socjalnej z wykorzystaniem konkretnych narzędzi, które mogą być włączone do praktyki kształcenia pracowników socjalnych: rozwijania kompetencji myślenia krytycznego oraz umiejętności projektowania i realizacji badań partycypacyjnych. Nie można jednak obecnie mówić o inspiracjach teoretycznych dla innych badaczy, ponieważ brak jest tego typu opracowań w polskich publikacjach naukowych.

Reasumując, obydwie artykuły zaliczone przez Habilitanta do obszaru myślenia krytycznego w pracy socjalnej i edukacji studentów pracy socjalnej są napisane na dobrym poziomie merytorycznym, uzupełniają się treściowo, poszerzają wiedzę o tym zagadnieniu w oparciu o literaturę anglojęzyczną. Duży jest w mojej ocenie wkład intelektualny Habilitanta w przedstawienie zagadnienia myślenia krytycznego w pracy socjalnej, wykorzystując je w procesie kształcenia studentów pracy socjalnej.

Trzeci z wymienionych w autoreferacie obszarów tematycznych składających się na osiągnięcie naukowe Habilitanta stanowi „problematyka władzy: perspektywa rządomyślności w pracy socjalnej”. Znajdują się tutaj dwa artykuły. Pierwszy, anglojęzyczny to:

- M. Boryczko (2020). Neoliberal governmentality in social work praktyce. An example of the Polish social security system. „European Journal of Social Work”, 23 (2)s. 191-202, <http://doi.org/10.1080/13691457.2019.1617678> (70 pkt MNiSW).

Autor podjął tutaj temat badania relacji między polityką a praktyką pracy socjalnej na przykładzie relacji władzy. W artykule, który ma charakter teoretyczno – empiryczny przedstawiona została perspektywa teoretyczna i empiryczna nawiązująca do koncepcji foucaultowskiego urządzania (governmentality) oraz do socjologii historyczno – politycznej. Badania jakościowe obejmowały 30 wywiadów pogłębionych, przeprowadzonych z pracownikami socjalnymi i asystentami rodzin.

Formy urządzania takie jak: suboptymalizacja, rola dziedzictw historycznych na przykładzie katolizacji państwa opiekuńczego i władzy pastoralnej oraz wytwarzanie „homo oeconomicus” (samodyscyplina i indywidualna odpowiedzialność odbiorców

pomocy społecznej), Autor odniósł do pytań o to dlaczego władza (polska) urządza społeczeństwo w kontekście dominujących dyskursów kształtujących reżimy praktyk. Tekst artykułu ma charakter interdyscyplinarny, bardziej dotyczy on polityki społecznej państwa niż pedagogiki społecznej, pracy socjalnej, chociaż są one od tego dyskursu zależne. Habilitant porusza tutaj „mentalność rządu”, która może być zarówno opresyjna, jak i produktywna. Według Mischela Foucaulta władza jest obecna w każdej relacji społecznej i instytucji jako forma dyscypliny. W przypadku pracy socjalnej władza ta jest ukryta.

Rozważania teoretyczne dotyczą ekspansji neoliberalizmu w Polsce w kontekście państwa opiekuńczego. Autor wymienia tutaj – z jednej strony – „terapię szokową”, a z drugiej – „awaryjne państwo opiekuńcze”, rozwój którego wynika z naszego „historycznego dziedzictwa”. W opinii Habilitanta europeizacja pracy socjalnej przyczyniła się do tego, że państwo zajęło się zarządzaniem problemów społecznych, a nie ich rozwiązywaniem.

Opisując koncepcję badań Autor dowodzi, że opiera się ona na metodologii i analizie jakościowej. To w mojej ocenie niezbyt wystarczający opis zastosowania ww. metody. Niewystarczające jest uzasadnienie zastosowania właśnie tej metody (jakościowej) w pedagogice społecznej, szerzej w naukach społecznych. Autor nie powołuje się na literaturę przedmiotu – metodologię badań jakościowych, ich cel/cele i założenia, techniki realizacji. Na gruncie polskim metodami jakościowymi w pedagogice społecznej zajmuje się m. in. Danuta Urbaniak – Zajęc.

Analiza i interpretacja wyników badań jest rzetelna, wartościowa merytorycznie, odnoszona jest do celów jakie przedstawił Autor na początku artykułu. Szczegółowej analizie poddano takie zagadnienia jak: „suboptymalizacja” jako zubożenie celów praktyki socjalnej, „katolizacja” i władza duszpasterska w polskim państwie opiekuńczym, rekonstrukcja „homo oeconomicus”. Naukowe rozważania Autora (nawiązujące do literatury przedmiotu) ilustrowane są narracjami badanych pracowników socjalnych i asystentów rodziny. Interesująca i wartościowa poznawczo jest dyskusja wyników i wnioski.

Wprawdzie badania odnoszą się tylko do jednego rejonu Polski - region pomorski, ale można założyć, że transfer polityki i ogólne trendy zidentyfikowane w badaniu byłyby podobne w innych regionach. Warto dodać, że badania sfokusowane dotyczyły jedynie na pracownikach socjalnych, nie ich klientów. Wyniki badań dowodzą, że polscy pracownicy socjalni – wskutek braku wiedzy, świadomości podejścia

krytycznego w obszarze pracy socjalnej – są bezkrytyczni wobec neoliberalnych przekształceń systemu zabezpieczenia społecznego i wykazują brak świadomości relacji władzy w swojej praktyce. To jednak zadanie dla edukacji pracowników socjalnych i ich pedagogizacji w tym zakresie.

Recenzowany artykuł stanowi nie tylko teoretyczną, merytoryczną podstawę do rozumienia pracy socjalnej i jej relacji z władzą, ale może / powinien być inspiracją do praktyki edukacyjnej, socjalnej – kształcenia studentów pracy socjalnej. To nowe na gruncie polskiej nauki podejście poszerzające wiedzę o innym niż dotychczas rozumieniu / wymiarze pracy socjalnej powinno być szeroko dyskutowane w polskich naukach społecznych. Nie odbiło się jednak szerokim echem w dyskursie dotyczącym polityki społecznej, pedagogiki czy socjologii edukacji. To nadal novum w podejściu do tak rozumianej przez Habilitanta pracy socjalnej – w ujęciu teoretycznym i praktycznym. Należy podkreślić prezentowany przez Autora namysł – intelektualny, poznawczy nad tak rozumianą pracą socjalną (powiązanie jej z władzą), który jest podejmowany za granicą. Artykuł, który należy ocenić jako nowatorski, wartościowy merytorycznie został opublikowany w prestiżowym czasopiśmie, co należy uznać za sukces naukowy Habilitanta.

Drugi z artykułów dotyczący problematyki władzy:

- M. Boryczko (2018). Governmentality w systemie pomocy społecznej, „Miscellanea Anthropologica et Sociologica”, 19 (3), s. 189-203 (20 pkt MNiSW)
<http://doi.org/10.26881/maes.2018.3.12>

opublikowany został w języku polskim i ma charakter teoretyczny. Podobnie jak poprzedni artykuł powstał w wyniku realizacji projektu badawczego finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

Poruszone w artykule zagadnienia rozwijają myśl M. Foucaulta odnosząc je do pracy socjalnej. Autor analizuje kategorię governmentality w oparciu o literaturę anglojęzyczną. Rozważania poddają krytyce państwo opiekuńcze, asymetryczność relacji – pracownik socjalny, asystent rodziny a klient pomocy społecznej: zawieranie z klientem kontraktu w ujęciu Foucaulta to przejaw dyscyplinowania ze strony pracownika socjalnego (rola policjanta), o czym pisze w artykule Habilitant. W konkluzji dowodzi, że analiza relacji władzy w polu pracy socjalnej jest wpisana w jej cele. Słuszne wydaje się być twierdzenie Autora, że klienci pomocy społecznej poddawani są różnym strategiom „urządzenia” i uprawiania władzy – ich znajomość stanowi swego rodzaju teoretyczne punkty odniesienia do praktyki.

Analizowany powyżej artykuł zawiera treści poruszające wiedzę z zakresu pracy socjalnej w polskim czasopiśmiennictwie dotyczącym tego obszaru. Autor przedstawia ciekawe spojrzenie na teorię i praktykę pracy socjalnej, działania pracownika socjalnego, które nie są w Polsce wykorzystywane.

Reasumując, dwa artykuły obejmujące problematykę władzy: perspektywę rządomyślności w pracy socjalnej zostały napisane z dużym znawstwem problematyki, przedstawiają inne niż tradycyjne spojrzenie na ten obszar pracy socjalnej w Polsce. Habilitant świetnie porusza się w literaturze anglojęzycznej. Dyskusję prowadzi rzeczowo, erudycyjnie.

Ostatni obszar badań Habilitanta – wymieniony w cyklu jako osiągnięcie naukowe to „sprawiedliwość społeczna i prawa człowieka w perspektywie krytycznej”. Wymienione tutaj zostały dwa artykuły. Pierwszy:

- M. Boryczko (2020). Prawa człowieka w pracy socjalnej. Walidacja instrumentów pomiaru poziomu zaangażowania i ekspozycji pracowników socjalnych na prawa człowieka. Polska adaptacja skal Human Rights Engagement in Social Work oraz Human Rights Exposure in Social Work, „Praca Socjalna” 35 (6), s. 78-98 (20 pkt MNiSW) <http://doi.org/10.5604/01.3001.0014.5739>

prezentuje wyniki badań nad zastosowaniem wystandaryzowanych narzędzi mierzących poziom zaangażowania na rzecz praw człowieka oraz poziom kontaktu (ekspozycji) z prawami człowieka pracowników socjalnych i studentów / studentek pracy socjalnej. Narzędziami tymi były wymienione powyżej skale. Habilitant dokonał adaptacji tych skal do polskich warunków kulturowych oraz językowych. Zamierzeniem Autora / Habilitanta było / jest aby narzędzia te były stosowane w praktyce badawczej w Polsce. Prawa człowieka, w kontekście badawczym, jak i edukacyjnym są tutaj kluczowe. W opinii Autora nie są one niestety wykorzystywane w programach nauczania na kierunku praca socjalna w stopniu wystarczającym.

W części wstępnej artykułu znajdują się interesujące i ważne społecznie, edukacyjnie rozważania poparte literaturą przedmiotu, dotyczące związku i znaczenia praw człowieka dla pracy socjalnej. W dalszej części przedstawione zostały badania związane z tłumaczeniem i dostosowaniem ww. skal do polskich warunków. Opisano tutaj całą procedurę dotyczącą walidacji narzędzi – instrumentów pomiaru poziomu zaangażowania i ekspozycji pracowników socjalnych na prawa człowieka. Uwzględnione zostały także warunki poprawności danego narzędzia jak: rzetelność,

trafność teoretyczna czy ograniczenia. W końcowej części artykułu znajdują się rozważania dotyczące możliwości zastosowania walidowanych skal do badania postaw pracowników socjalnych.

Artykuł oznaczony jako A6, a dotyczący praw człowieka w pracy socjalnej posiada walor teoretyczny i praktyczno – użyteczny. Autor / Habilitant dobrze porusza się w obszarze problematyki praw człowieka i ich zastosowania w pracy socjalnej (głównie na świecie), wykazał się także umiejętnościami metodologicznymi i statystycznymi w dostosowaniu skal badających poziom zaangażowania i ekspozycji pracowników socjalnych na prawa człowieka. Wysoko oceniam ten artykuł pod względem merytorycznym i metodologicznym.

Ostatni w cyklu – główne osiągnięcie naukowe – i drugi w obszarze tematycznym: sprawiedliwość społeczna i prawa człowieka w perspektywie krytycznej został napisany przez trzech autorów, wśród nich jest Habilitant. Pełne dane publikacji są następujące: - M. Boryczko, D. Jaworska, K. Alieva, M. Boryczko (2019). Badanie wśród uchodźców i przymusowych migrantów – rozważania metodologiczne i etyczne, „Przegląd Socjologii Jakościowej”, 15 (2), s. 202-227 (20 pkt MNiSW) <http://doi.org/10.18778/17338069.15.2.11>

Warto podkreślić, że podjęcie tej problematyki w prezentowanym artykule jest przedsięwzięciem oryginalnym na gruncie polskim. Badania miały charakter jakościowy – były to badania biograficzne. Swoje rozważania autorzy podzielili na następujące zagadnienia etyczne i metodologiczne: reprezentatywność próby, asymetryczność relacji oraz napięć powstających pomiędzy poznawczą funkcją nauki, humanitarne przyczyny podejmowania pracy badawczej i jej praktyczne cele. Warto podkreślić jest przedstawienie przez autora/autorów negocjacyjnego modelu procesu badawczego oraz koncepcja autonomii relacyjnej jako narzędzi niwelowania nierównych pozycji pomiędzy badanym a badaczem. Negocjacyjny model przyczynia się do bardziej etycznego charakteru relacji między badanym a badaczem, zwiększa także kontrolę badanych nad zawartością materiału badawczego.

W konkluzji artykułu znajduje się słuszne twierdzenie, że „Badania naukowe wśród przymusowych migrantów i uchodźców są podstawowym narzędziem służącym do opracowania skutecznych interwencji, oceny praktyk i zapewnienia, że świadczone usługi pomagają, a nie szkodzą odbiorcom” (artykuł, s. 220). Wyniki tego typu badań mogą się przyczynić do poprawy polityki i programowania działań dla osób w sytuacji przymusowej migracji.

Recenzowany artykuł oceniam jako bardzo wartościowy merytorycznie, metodologicznie oraz praktycznie. Napisany został głównie w oparciu o literaturę anglojęzyczną (część teoretyczna, wprowadzająca w problematykę badań) z uwzględnieniem założeń metodologicznych wykorzystywanych w polskich badaniach społecznych. Jest to rzetelna, interesująca poznawczo analiza wyników badań wskazująca na ich oryginalność. Badania te wypełniają lukę w polskim czasopiśmiennictwie dotyczącym migrantów i uchodźców. Na uwagę zasługuje także etyczny wymiar badań, podejście badaczy dążące do tego aby badanym nie szkodzić. Autorzy określili to podejście - „badanie jako zmniejszenie cierpienia” (autoreferat, s. 14).

Podsumowując wszystkie artykuły (7), które składają się na osiągnięcie naukowe nt. „Krytyczna praca socjalna. Perspektywa teoretyczna i empiryczna: od uwikłania podmiotu po realizację praw człowieka” należy stwierdzić, że stanowią one bardzo wartościowy poznawczo, także metodologicznie (kilka uwag zamieszczam poniżej) i praktycznie materiał. Trafny merytorycznie wydaje się główny temat / tytuł osiągnięcia oraz szczegółowe obszary tematyczne, do których przyporządkowane zostały poszczególne artykuły. Habilitant ma bardzo dobre rozeznanie w literaturze przedmiotu, zwłaszcza światowej, dotyczącej krytycznej pracy socjalnej, jej teoretycznych podstaw, uwarunkowań, zastosowania w praktyce, także w odniesieniu do kształcenia studentów pracy socjalnej. Intelktualne, naukowe predyspozycje Habilitanta należy ocenić wysoko. Warto także podkreślić, że wiedza Habilitanta dotycząca pracy socjalnej, krytycznego do niej podejścia, praw człowieka ma charakter interdyscyplinarny, co niewątpliwie wynika z jego formalnego wykształcenia (filozofia, pedagogika, praca socjalna).

Poruszane w artykułach zagadnienia podejmują ważne społecznie i pedagogicznie tematy, kluczowe dla funkcjonowania państw demokratycznych. Rozważania Habilitanta zaprezentowane w poszczególnych artykułach stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny pedagogika (społeczna) i pedagogika pracy socjalnej.

Główne osiągnięcie naukowe (cykl 7 artykułów) spełnia w mojej ocenie warunki stawiane pracom awansowym z pedagogiki. Jest oryginalne w sposobie ujęcia teoretycznego, innowacyjne w sposobie analizy wyników badań – podejście krytyczne w pedagogice / pracy socjalnej i wypełnia lukę w dotychczasowej wiedzy z zakresu

pedagogiki społecznej o poruszanych przez Habilitanta zagadnieniach w ujęciu interdyscyplinarnym.

Na koniec uwaga odnosząca się do metodologii: brak jest w mojej ocenie, głównie w autoreferacie charakteryzującym osiągnięcie naukowe (także w poszczególnych artykułach) jasnego wskazania na jego ujęcie w wymiarze metodologicznym. Chodzi tutaj o metodologię pedagogiki społecznej i stosowane w tej dyscyplinie założenia: orientacje/typy badań – w omawianym przypadku chodzi o badania jakościowe - metody ich realizacji oraz odniesienia do literatury / autorów, którzy się tą problematyką zajmują (polscy i zagraniczni przedstawiciele metodologii/metod badań jakościowych). Uwaga ta nie przekreśla jednak mojej pozytywnej oceny osiągnięcia naukowego Habilitanta, który stworzył własną „krytyczną pracę socjalną”, pedagogicznie wpisującą się w nurt strukturalny.

3. Ocena pozostałych – uzupełniających – osiągnięć badawczych przedstawionych przez Habilitanta

Pozostałe osiągnięcia naukowo – badawcze wynikają z zainteresowań Habilitanta, które rozwija od początku swej pracy naukowej i zawodowej. Ich tematyka jest powiązana z obszarami badań zarysowanymi w cyklu artykułów składających się na osiągnięcie naukowe nt. „Krytyczna praca socjalna. Perspektywa teoretyczna i empiryczna: od uwikłania podmiotu po realizację praw człowieka”. W autoreferacie wymienione zostały cztery kwestie, którym przyporządkowane zostały publikacje Habilitanta. Poniżej krótko się do nich odniosę.

1. Kwestie sprawiedliwości społecznej i praw człowieka, które są dla Habilitanta kluczowe dla pracy socjalnej uprawianej w perspektywie krytycznej i/lub radykalnej. Wyróżnić tutaj można trzy publikacje, które kwestie te ujmują. Są to:
 - M. Boryczko (2016). Filozoficzne koncepcje sprawiedliwości społecznej jako kontekst uzasadnienia pracy socjalnej, W: T. Sosnowski, W. Danilewicz, M. Sobecki (red.), Pedagog jako animator w przestrzeni życia społecznego, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s.67-77 (5 pkt MNiSW)
 - M. Boryczko (2019). O gościnności. Od etyki do pamięci miejsca, W: M. Mendel, W. Theiss (red.), Pamięć i miejsce: perspektywa społeczno – edukacyjna, s. 265-280 (20 pkt MNiSW).
 - M. Boryczko (2017). Młodzież i dzieci z doświadczeniem uchodźstwa i migracji. Generacja 1.5. wyzwaniem dla współczesnej pracy socjalnej, W: B. Kromolicka, A.

Jarzębińska (red.), O (wyzwaniach) współczesnej pracy socjalnej: nowe problemy, 5 pkt MNiSW)

Dwa pierwsze artykuły mają charakter teoretyczny, napisane zostały na dobrym poziomie merytorycznym. Pierwszy traktuje o filozoficznych kontekstach pracy socjalnej (historycznych i współczesnych), drugi o gościnności w wymiarze etycznym, przestrzeni i miejscu, w których wydarza się gościnność oraz gościnności jako wytwarzaniu i rekonstruowaniu pamięci.

Obydwa artykuły zostały napisane w oparciu o bogatą, polską i zagraniczną literaturę. Autor analizuje różne sytuacje społeczne posługując się dobrą argumentacją naukową, w sposób uporządkowany merytorycznie prowadzi swoje rozważania, formułuje konkluzje.

Trzeci wymieniony powyżej artykuł ma charakter teoretyczno – empiryczny. Jego celem – w zamyśle Autora – była próba odpowiedzi na pytanie: przed jakimi współczesnymi wyzwaniem stoi praca socjalna i instytucje pomocy społecznej w kontekście kryzysu migracyjnego w Europie? Artykuł, oprócz celu poznawczego – opis współczesnej sytuacji uchodźców i przymusowych migrantów na świecie i w Polsce, posiada także cel praktyczno - użyteczny tj. sformułowanie rekomendacji dla pracy socjalnej/pracowników socjalnych jak pracować, wspierać klientów, często odmiennych kulturowo.

Przedstawione w artykule badania są jakościowe – opisują doświadczenia młodzieży i dzieci z uchodźstwa i migracji. Rozważania, dyskusja tutaj prowadzona dotyczą bardzo ważnego społecznie i pedagogicznie problemu, który Autor stara się przedstawić w oparciu o literaturę światową, nawiązując jednocześnie do realiów polskiej pracy socjalnej. Artykuł jest napisany ze znanstwem problematyki w wymiarze teoretycznym i empirycznym (badania własne Habilitanta). W opisie założeń badawczych mogła być wyraźniej zaakcentowana strategia badań jakościowych – odwołanie się do konkretnych autorów, którzy zajmują się tymi zagadnieniami w polskich i zagranicznych podręcznikach metodologii nauk społecznych, w tym metodologii badań jakościowych wykorzystywanych w pedagogice społecznej. Takie wprowadzenie do badań na pewno wzbogaciłoby tekst metodologicznie.

Wyróżnione i opisane powyżej trzy teksty naukowe tworzą dobrze opisaną przez Habilitanta kwestię sprawiedliwości i praw człowieka, którą rozwinął w wymiarze

teoretycznym i badawczym. Język wypowiedzi jest poprawny, ma wysoki poziom naukowości.

2. „Krytyczność” pracy socjalnej

W wykazie publikacji dotyczących tej kwestii znalazło się siedem publikacji:

- M. Boryczko (2013). Krytyczność jako refleksja o własnej praktyce: o edukacyjnym współdziałaniu pracowników socjalnych, W: M. Mendel, B. Skrzypczak (red.), Praca socjalna jako edukacja ku zmianie: od edukacji do polityki, Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, s. 63-77 (5 pkt MNiSW)
- M. Boryczko (2014). Między modelem a praktyką: o zastosowaniach i znaczeniach podejścia etnograficznego w pracy socjalnej, W: M. Szpunar (red.), Badania w pracy socjalnej, Gdańsk: ANWI, s. 172-190 (5 pkt MNiSW)
- M. Boryczko (2014). Critical ethnography in educational research - assumptions and inspirations for social pedagogy, „Papers of Social Pedagogy”, (1), s. 50-63 (0 pkt MNiSW)
- A. Dunajska, M. Boryczko, A. Grodzicka, M. Krause (2016). Bezpieczeństwo pracy pracownika socjalnego: niech ktoś nas wysłucha, Warszawa: Difin (25 pkt MNiSW)
- M. Boryczko (2017). Praca socjalna a świadomość krytyczna. Inspiracje Paula Freire, W: I. Figurska, D. Bieńkowska, R. Kozłowski (red.), Spotkać Drugiego: prawo, etyka, praktyka, Słupsk: Wydawnictwo Akademii Pomorskiej w Słupsku, s. 153-171 (20 pkt MNiSW)
- M. Boryczko (2016). Rodzina w perspektywie polityki społecznej, W: E. Czerka-Fortuna, K. Kmita- Zaniewska, A. Zbierchowska (red.), Zasoby rodziny: wychowanie, poradnictwo, praca socjalna, Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe Katedra, s. 338-357 (5 pkt MNiSW)
- M. Boryczko, K. Frysztański, A. Kotlarska-Michalska, M. Mendel (2016), Solidarnie przeciw biedzie: socjologiczno-pedagogiczny przyczynek do nowych rozwiązań starego problemu, Gdańsk: Europejskie Centrum Solidarności (25 pkt MNiSW).

Artykuły te mają głównie charakter teoretycznych rozważań dotyczących krytycznego/strukturalnego podejścia do pracy socjalnej, refleksyjności krytycznej pracowników socjalnych jako edukacyjnego wymiaru ich działalności oraz

budzenia świadomości krytycznej (inspiracje filozofią Paula Freire) (tekst pierwszy).

Drugi z wymienionych tekstów charakteryzuje metodą etnograficzną w pracy socjalnej wymieniając jej zalety, w tym indukcyjność, spersonalizowany charakter oraz holistyczne podejście. Autor przedstawiając badania etnograficzne odnosi je do społecznych celów nauki, relacji między pracą socjalną a etnografią. Wyróżnia i charakteryzuje antropologiczne eksploracje welfare state, wskazuje na dwustronny związek teorii i praktyki pracy socjalnej. Tekst ten posiada duży walor poznawczy. Autor napisał go w oparciu o bogatą literaturę anglojęzyczną. Rozważania naukowe w niniejszym tekście mają wielodyscyplinarny i wielowymiarowy charakter. Kolejny tekst anglojęzyczny również ma charakter rozważań teoretycznych. Związany jest tematycznie z poprzednim tekstem. Autor odwołując się tutaj do propozycji krytycznej etnografii edukacyjnej Phila Carspeckena oraz projektu filozofii Jurgena Habermasa. „Tekst jest próbą sformułowania zasad i ram teoretycznych dla narzędzi społecznej krytyki ze względu na dążenie do zmiany społecznej, mając na względzie to, że sama krytyczna epistemologia nie zmieni położenia biednych, ale umożliwi prowadzenie prawomocnych badań” (autoreferat, s. 27).

Prezentowany tekst jest bardzo interesujący poznawczo, przedstawiono w nim – w sposób uporządkowany założenia stanowiące punkt wyjścia do dalszej dyskusji nad teoretycznymi podstawami „krytyczności” pracy socjalnej. Rozważania tutaj zawarte są oryginalne w treści i w sposobie ich interpretacji. Widoczne jest autorskie, indywidualne podejście Habilitanta do omawianego zagadnienia, co przejawia się m. in. w doborze literatury.

Czwarty tekst w ramach kompleksu: „Krytyczność” krytycznej pracy socjalnej pt. „Bezpieczeństwo pracownika socjalnego” przedstawia badania dotyczące sytuacji zawodowej i bezpieczeństwa pracowników socjalnych i stanowi empiryczne i interwencyjne zastosowanie perspektywy krytycznej w badaniach nad pracownikami socjalnymi. Prezentowana monografia (wieloautorska) była pokłosiem konferencji nt. „Bezpieczeństwo pracowników socjalnych”. Autor przedstawił tutaj wyniki badań własnych (typ badań ilościowych, dobrze sformułowane założenia metodologiczne) dotyczące kwestii zadowolenia i satysfakcji z wykonywanej pracy, zwracając także uwagę na warunki pracy pracowników socjalnych (w biurze i w terenie) ze szczególnym zwróceniem uwagi

na ich bezpieczeństwo (rozdział V we współautorstwie z Anną Dunajską). Prezentowana publikacja ma charakter naukowy i praktyczno-użyteczny, co należy uznać za jej plus.

Piąty tekst, teoretyczny, zawiera rozważania dotyczące pracy socjalnej w aspekcie świadomości krytycznej inspirowanej przemyśleniami/publikacjami Paula Freire. Autor/Habilitant, w oparciu o bogatą i reprezentatywną literaturę przedmiotu – głównie anglojęzyczną, podkreśla edukacyjną rolę pracownika socjalnego, jego oddanie zmianie społecznej. Mowa tutaj o specyficznej formie pedagogii charakterystycznej dla pracy socjalnej, polegającej na upodmiotowieniu klienta; relacja pomiędzy nim a pracownikiem socjalnym jest relacją równorzędnych partnerów. Chodzi tutaj o zmianę rzeczywistości społecznej poprzez kształtowanie świadomości krytycznej osób (opresjonowanych), z którymi pracownik socjalny pracuje. Odbywa się to poprzez praxis, stanowiące nierozzerwalne połączenie działania i refleksji w imię poprawy sytuacji uciśnionych.

Prezentowany tekst zawiera interesujące poznawczo rozważania Habilitanta, buduje intelektualne fundamenty dotyczące myślenia krytycznego w pracy socjalnej. Dotyczą one przede wszystkim wzajemnej relacji pracownika socjalnego z klientem znajdującym się w trudnej sytuacji. Konstrukcja tekstu jest logiczna, oparta na analizie teorii Paulo Freire. Autor nawiązuje w tym kontekście do roli pracownika socjalnego sformułowanej przez Polskie Towarzystwo Pracowników Socjalnych. Analizowany tekst wpisuje się we współczesny dyskurs dotyczący pracy socjalnej oraz roli pracownika socjalnego – godzenia perspektywy profesjonalisty oraz osoby pomagającej człowiekowi w trudnej sytuacji w myśl idei sprawiedliwości społecznej. Podstawową tezę jaką przedstawia Habilitant jest rozbudzenie świadomości krytycznej, co czyni pracę socjalną, nakierowaną na zmianę sytuacji osób i grup pozostających w kryzysie.

Kolejny, szósty tekst dotyczy problematyki rodziny z perspektywy polityki społecznej oraz obalenia mitów dotyczących rodziny. Autor porusza tutaj zagadnienia szeroko opisywane także w pedagogice społecznej – rodzina w ujęciu polikategorialnym – podobnie jak w polityce społecznej. Polityka społeczna potraktowana została jako kontekst działania pracownika socjalnego. Interesujące poznawczo są tutaj rozważania dotyczące rodziny i jej przemian w kontekście polityki społecznej a także charakterystyka rodziny w badaniach społecznych. Autor

omawia także zjawiska familizacji i defamilizacji, które są istotne dla funkcji reprodukcyjnej rodziny.

W końcowej części rozważań Autor przywołuje badania empiryczne dotyczące syndromu wyuczonej bezradności (dotyczące rodzin), obalając jednocześnie mit, że owa bezradność jest dziedziczona.

Analizowany tekst jest autorskim spojrzeniem Habilitanta na rodzinę jako podmiot pracy socjalnej. Rozważania prowadzone są tutaj w oparciu o zagraniczną i polską literaturę przedmiotu, w której Habilitant dobrze się orientuje i „umiejętnie” ją wykorzystuje do argumentowania postawionych przez siebie tez.

Ostatnim tekstem w obszarze tematycznym: „krytyczność w pracy socjalnej” jest monografia współautorska, w której zaprezentowano „interdyscyplinarną i innowacyjną myśl socjologiczno-pedagogiczną w oparciu o perspektywę teorii przecięć” (autoreferat, s. 30). Zaangażowanie Habilitanta w powstanie monografii dotyczyło zagadnienia konstruowania „biednego” w kontekście społecznej produktywności logiki daru oraz społecznego wytwarzania cierpienia, w kontekście edukacyjnych alokacji, a także sposobów wykorzystywania cierpienia w sferze instytucjonalnej (Rozdział 4, podrozdziały 5.2.1 i 5.2.2).

Habilitant w swoich innych publikacjach odwoływał się już do teorii przecięć – w tym przypadku wykorzystał ją do opisu biedy. Rozważania Autora są znakomicie wkomponowane w całościową dyskusję pozostałych autorów monografii zawierającą się w tytule: „Solidarni przeciw biedzie. Socjologiczno-pedagogiczny przyczynek do nowych rozwiązań starego problemu”.

Poziom merytoryczny części tekstu autorstwa Habilitanta jest wysoki, widoczne jest to m.in. w naukowym języku wypowiedzi, naukowej argumentacji stawianych tez. Autor/Habilitant wykorzystał w swoich rozważaniach adekwatną do poruszanego tematu literaturę polską i zagraniczną.

Reasumując, publikacje/teksty zawarte w ramach kompleksu:” Krytyczność pracy socjalnej” są powiązane ze sobą tematycznie, uzupełniają się. Posiadają one w mojej ocenie dużą wartość poznawczą, są przydatne – w wymiarze teoretycznym i praktycznym – dla pracy socjalnej i realizacji roli pracownika socjalnego, który powinien kierować się w praktyce podejściem krytycznym, strukturalnym: mieć świadomość działań opresyjnych władz/pomocy społecznej będących pokłosiem państwa opiekuńczego, i na tej podstawie projektować zmiany i działania określone

jako partycypacyjne, dążące do zmiany społecznej.. Rozważania naukowe zawarte w wyróżnionych tekstach stanowią autorski namysł Habilitanta nad charakteryzowanymi zagadnieniami/kwestiami. Są to dobre, erudycyjne teksty, w których krytyczna praca socjalna przedstawiana jest z punktu widzenia filozofii, polityki społecznej oraz pedagogiki społecznej.

3. Animacja społeczna i środowiskowa praca socjalna

Wśród innych osiągnięć wymienionych przez Habilitanta jako uzupełniające znajduje się kwestia dotycząca animacji społecznej i środowiskowej pracy socjalnej. Do publikacji w tym obszarze tematycznym zaliczone zostały następujące:

- M. Boryczko (2014). Od analizy potoczności do organizowania działania kolektywnego: o teoretycznych założeniach krytycznej animacji społecznej, W: A. Ostaszewska, D. Lalak (red.), Aktywne biografie: przestrzenie działania społecznego, Warszawa: Centrum Aktywności Lokalnej i Stowarzyszenie Eko-Inicjatywa, s. 45-58 (5 pkt MNiSW)

- M. Boryczko (2015). Grupa VIDOK – efemeryczna świetlica sąsiedzka i dzieci z ulicy Rzeźnickiej: o animacji społecznej z perspektywy działalności niesformalizowanej, „Animacja Życia Publicznego. Analizy i rekomendacje”, Zeszyty Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych, 3 (20), s. 23-26 (0 pkt MNiSW)

- M. Boryczko (2015). Odgrywanie jako wędrowanie w opowieści. Animacja społeczności lokalnej na przykładzie grup rekonstrukcji historycznej, W: M. Mendel (red.), Miasto jako wspólny pokój: gdańskie modi co-vivendi, Gdańsk: Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Instytut Kultury Miejskiej, s. 99-120 (5 pkt MNiSW)

- M. Boryczko , A. Dunajska, S. Marek (2020). Praca socjalna w środowisku lokalnym, „Biblioteka Pracy Socjalnej”, Warszawa: Difin (100 pkt MNiSW).

Wymienione teksty mają charakter teoretycznych analiz, nawiązują do zainteresowań naukowych Habilitanta, które prezentował także we wcześniej recenzowanych przeze mnie publikacjach (w cyklu artykułów zaliczonych do głównego osiągnięcia naukowego).

W tekście wymienionym jako pierwszy przedstawione zostały teoretyczne założenia krytycznej animacji społecznej w kontekście analizy potoczności i działania kolektywnego. Działanie w społeczności lokalnej Habilitant określił jako „radikalną praktykę” o charakterze transformacyjnym. Pisząc o metodach

krytycznej animacji społecznej odniósł się do Paola Freirego, wyróżnił także praxis jako podstawę krytycznej animacji społecznej i zmiany społecznej. Rewolucyjna idea którą Autor proponuje umożliwia spojrzenie na relacje władzy z perspektywy społeczeństwa obywatelskiego i zwyczajnej hegemonii kulturowej.

Recenzowany tekst stanowi wprowadzenie do polskiego dyskursu naukowego kwestii krytycznej animacji społecznej i środowiskowej pracy socjalnej wykorzystującej inspiracje filozoficzne. W wykazie źródeł wykorzystanych do napisania tekstu dominuje literatura anglojęzyczna. W polskim czasopiśmiennictwie z zakresu nauk społecznych, pedagogicznych brak jest publikacji opisujących prezentowane przez Habilitanta stanowisko. Nie można znaleźć w polskich opracowaniach naukowych zagadnień dotyczących krytycznej animacji społecznej i środowiskowej pracy socjalnej w ujęciu proponowanym przez Autora omawianego tekstu.

Drugi tekst dotyczący animacji społecznej i środowiskowej pracy socjalnej to studium przypadku poświęcone nieformalnej grupie sąsiedzkiej VIDOK, która zajmuje się animowaniem środowiskowym dzieci ulicy w sposób oddolny i spontaniczny, opierając swoje działania o imperatyw zmiany świata na lepsze. Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem wywiadu narracyjnego. Były to więc badania jakościowe, dość powszechnie stosowane obecnie w pedagogice społecznej. Szkoda, że Autor nic o nich nie napisał. Wprowadzenie metodologiczne do prezentowanych wyników badań powinno być w mojej ocenie szersze: opis typu badań, cele, przedmiot badań, problemy/pytania na jakie miały odpowiadać badania empiryczne. Brakuje mi także – chociażby krótkiej wzmianki – odwołania do polskich publikacji opisujących/badających sytuację dzieci wychowujących się na ulicy (Warszawa, Olsztyn, Wrocław).

Kolejny tekst zaliczony przez Habilitanta do obszaru tematycznego dotyczącego animacji społecznej i środowiskowej pracy socjalnej zawiera opis animacji społeczności lokalnej na przykładzie grup rekonstrukcji historycznej. Jest to rozdział w monografii pod redakcją prof. Marii Mendel. Autor podjął tutaj problematykę kształtowania podmiotowej kondycji życia w mieście, która rekonstruuje i odbudowuje więzi wspólnotowe i wspólną przestrzeń (autoreferat, s. 32). Rozważania odnoszą się do dwóch perspektyw: 1) nieformalnych praktyk kulturowych w wersji historycznej oraz 2) zażyłości kulturowej jako rekonfiguracji ideologii narodowej. Jest to interesujący poznawczo materiał, poprawny w

wymiarze merytorycznym, metodologicznym i empirycznym – analizy jakościowej wyników badań własnych.

Ostatni z tekstów dotyczących „animacji społecznej i środowiskowej pracy socjalnej” to wieloautorska monografia (czterech autorów), która ukazała się w serii „Biblioteka Pracownika Socjalnego”. Ma ona głównie charakter poradnikowy, skierowana jest do pracowników socjalnych, pracowników ośrodków pomocy społecznej, organizatorów pomocy społecznej, animatorów społecznych i innych. Opracowanie to może być także wykorzystywane przez pedagogów społecznych, którzy zajmują się środowiskiem lokalnym – jego funkcjami, organizacją/animacją a także metodą środowiskową: pracą na rzecz i ze środowiskiem lokalnym w celu optymalizacji działania na rzecz poprawy warunków życia danej społeczności.

Autor/Habilitant opisał tutaj istotę pracy socjalnej w środowisku lokalnym, cele i wartości jakie ona realizuje, dlaczego praca ze społecznością jest ważna; odniósł się także do pracy środowiskowej na poziomie indywidualnym, społecznym, instytucjonalnym i globalnym. Warto podkreślić, że w rozdziale tym podjęta także została problematyka więzi i spójności społecznej, które są niezbędne do budowania wspólnoty i rozwijania społeczności.

Wkład Habilitanta w powstanie monografii należy ocenić jako znaczący – zwłaszcza w obszarze rozumienia pracy socjalnej w środowisku lokalnym. Wiedzę Habilitanta w tym zakresie oceniam jako ekspercką – podbudowaną teorią i praktyką uprawiania pracy socjalnej.

Teksty Habilitanta wyróżnione i opisane powyżej mają w większości charakter teoretyczny – jest to intelektualny namysł nad danym /przedstawianym zagadnieniem oraz empiryczny – przedstawienie wyników badań własnych (jakościowych). Habilitant konsekwentnie rozwija w nich swoje zainteresowania naukowo-badawcze. Teksty są spójne tematycznie, a język wypowiedzi – niełatwy-wynika z interdyscyplinarnego podejścia do omawianych zagadnień (filozofia, nauki polityczne, socjologia, pedagogika). Ową interdyscyplinarność należy ocenić jako wartość w proponowanym przez Habilitanta dyskursie, która pozwala spojrzeć na daną kwestię społeczną w sposób wielowymiarowy, pogłębiony.

4. Nierówności, ich konsekwencje w perspektywie krytycznej w obszarze edukacji

Ostatnia grupa zagadnień wyróżniona w osiągnięciach naukowych uzupełniających zawiera trzy publikacje:

- M. Boryczko (2013). Mity legitymizacyjne jako konsekwencja urynkowienia edukacji, W: M. Sobecki, W. Danilewicz, T. Sosnowski (red.), Szkoła, kultura, tożsamość: pedagogika społeczna wobec zmian przestrzeni życia społecznego, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak, s. 58-76 (5 pkt MNiSW)
- M. Boryczko (2014). Quasi-rynek edukacyjny, „Kultura i Edukacja”, 1 (101), s. 11-35 (12 pkt MNiSW)
- M. Boryczko (2015), Edukacja jako socjalizacja w kosmologii społecznej. O różnicy konstruowanej w ramach systemu edukacyjnego, W: A. Komorowska-Zielony, T. Szkudlarek (red.), Różnice, edukacja, inkluzja, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 115-122 (5 pkt MNiSW).

Wymienione teksty mają charakter teoretyczno-empiryczny/badawczy. Są spójne tematycznie, wzajemnie się dopełniają. Habilitant skoncentrował się tutaj „wokół dwóch problemów: quasi-rynków edukacyjnych oraz nierówności edukacyjnych postrzeganych z perspektywy teorii kodów językowych Bernsteina oraz antropologii społecznej” (autoreferat, s. 33).

Pierwszy z tekstów dotyczy mitów legitymizacyjnych jako konsekwencji urynkowienia edukacji. Rozważania na ten temat prowadzone są w perspektywie krytycznej. Badania miały charakter badań jakościowych. Jako pedagog odczuwam tutaj pewien niedosyt związany z niewystarczającym przedstawieniem założeń metodologicznych: metoda jakościowa i jej zastosowanie w środowiskowych badaniach w pedagogice społecznej. Cały tekst oceniam jednak jako interesujący poznawczo, rzetelnie przedstawiający wyniki badań własnych. Na uwagę zasługuje także wykorzystanie przez Habilitanta literatury anglojęzycznej dotyczącej poruszanego w artykule zagadnienia.

Drugi z wymienionych tekstów ma charakter teoretycznych rozważań, jest przeglądowy – prezentuje argumentacje zwolenników i przeciwników wprowadzania reform rynkowych do systemów edukacyjnych. Należy podkreślić, że niewiele jest tego typu publikacji w czasopiśmiennictwie pedagogiki społecznej, a Habilitant tą lukę wypełnił. Tekst został napisany głównie w oparciu o zachodnią literaturę, którą Habilitant dobrze zna i ją adekwatnie wykorzystuje w swoich rozważaniach prezentując własne stanowisko. Tekst oceniam jako wartościowy merytorycznie, potrzebny w polskim dyskursie o rynku edukacyjnym, który w

artykule został określony jako quasi-rynek. To ważny głos w dyskusji o polskiej szkole, jej charakterze, celach do jakich dąży.

Ostatni tekst, zamykający kompleks „Nierówności, ich konsekwencje w perspektywie krytycznej w obszarze edukacji” ma charakter teoretyczny. Napisany został w oparciu o teorie filozoficzne, socjologiczne, które zostały wykorzystane do oceny „usług” edukacyjnych w perspektywie quasi-ryнку edukacyjnego. Autor/Habilitant przyjmuje tutaj autorskie kategorie analizy, jak np. kosmologie społeczne, które wyjaśnia i odnosi do swoich dalszych rozważań dotyczących edukacji, socjalizacji, konstruowania (zróżnicowanych) systemów edukacyjnych. Przytacza tutaj m.in. badania B. Bernsteina i R. Dolaty dowodząc, że zróżnicowane kosmologie społeczne (system kontroli ucznia) stanowią kulturowe podstawy socjalizacji w ramach sformalizowanych systemów nauczania. Tekst został napisany w oparciu o bogate źródła: anglojęzyczne i polskie. Dyskusja prowadzona jest przez Autora poprawnie merytorycznie, z dużą znajomością omawianej problematyki, dojrzałością formułowanych opinii.

Reasumując, ostatni, opisany powyżej kompleks tematyczny, złożony z trzech tekstów prezentuje dobry poziom merytoryczny. Wiedza Habilitanta na temat nierówności społecznych, edukacyjnych w perspektywie krytycznej jest duża i poparta solidnymi źródłami – interdyscyplinarną literaturą: światową i polską. Język wypowiedzi ma charakter naukowy, Habilitant wprowadza pewne kategorie analizy i konsekwentnie do nich nawiązuje.

Oceniając osiągnięcia naukowe Habilitanta określone jako uzupełniające do osiągnięcia głównego należy uznać za spójne tematycznie, konsekwentnie przedstawiające zainteresowania naukowo-badawcze dra Marcina Boryczko. Są to teksty wartościowe poznawczo, metodologicznie (pomimo moich niektórych uwag), a także w warstwie empirycznej – analizy i interpretacji badań własnych. Tematy podjęte przez Habilitanta w ww. publikacjach stanowią wartościowe problemy naukowe. Warto na koniec dodać, że osiągnięcia naukowe Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora z zakresu pedagogiki są znaczące.

4. Aktywność naukowa albo artystyczna Habilitanta realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Aktywność naukowa Habilitanta w zakresie współpracy z instytucjami, ośrodkami akademickimi w kraju i za granicą jest imponująca. Współpracuje on z:

- prof. Colleen Lundy (Kanada) – owocem czego są projekty badawcze oraz artykuł naukowy;

- Międzynarodową Federacją Pracowników Socjalnych – w wyniku czego powstały raporty badawcze poświęcone percepcji praw człowieka przez środowisko pracowników socjalnych w perspektywie międzynarodowej oraz badań porównawczych poświęconych zarobkom pracowników socjalnych – Habilitant jest autorem bądź współautorem owych raportów;

- Komisją Praw Człowieka Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych – wynika z członkostwa w Polskiej Federacji Związkowej Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej; Habilitant został wybrany na stanowisko Komisarza Praw Człowieka w regionie Europa – wiąże się to z monitorowaniem łamania praw człowieka pracowników socjalnych oraz „klientów”, odbiorców pomocy społecznej (powstał artykuł na ten temat);

- European Social Work Research Association – uczestnictwo Habilitanta w dwóch konferencjach, od 2020 roku członek Zarządu ESWRA, tematyka badawcza w ramach tej współpracy koncentruje się na identyfikacji postaw pracowników socjalnych w odniesieniu do zmiany społecznej i protestów;

- Centrum LCT (Associate Member, Legitimation Code Theory Centre for Knowledge-Building, Faculty of Arts and Social Sciences, The University of Sydney) – w ramach tej współpracy Habilitant zajmuje się Teorią Kodów Legitymizacji i ich możliwością zastosowania w pracy socjalnej (próba aplikacji o grant indywidualny w ramach programu MSCA – Maria Skłodowska-Curie Actions) - powstanie dwóch artykułów autorstwa Habilitanta;

- Evangelische Hochschule Nurnberg – w ramach współpracy (poprzez Zakład Pedagogiki Społecznej UG) Habilitant ma możliwość prezentowania swoich wyników badań – np. poprzez uczestnictwo w międzynarodowej szkole letniej organizowanej przez tą uczelnię;

- Polską Federacją Związku Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej – owocem tej współpracy są badania Habilitanta dotyczące statusu pracowników socjalnych w Polsce prezentowane na Forum Pracowników Socjalnych; aktualne badania dotyczą pracy zdalnej pracowników socjalnych w czasie pandemii;

- Gdańskim Towarzystwem Naukowym – udział w projekcie „ WSPÓLNY POKÓJ GDANŃSK” (kierownictwo prof. Maria Mendel) – powstała na ten temat publikacja Habilitanta;
- Wydziałem I Nauk Społecznych GTN – wygłoszenie wykładu dotyczącego wyników badań grup rekonstrukcji historycznej w Gdańsku;
- Politechniką Śląską – w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników socjalnych – efektem współpracy jest wieloautorska monografia;
- Centrum Aktywności Lokalnej CAL w Warszawie- Habilitant przeprowadził badania – studium przypadków inicjatyw obywatelskich charakteryzujących się brakiem zinstytucjonalizowania; powstały na tej podstawie dwa artykuły, natomiast owocem współpracy z CAL , Stowarzyszeniem Eko-Inicjatywa jest artykuł naukowy;
- Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku- organizacja przez Habilitanta corocznego Forum Pracowników Socjalnych, a także promowanie społecznej resolidarności w kontekście kryzysu solidarności i demokracji, w wyniku współpracy z ECS powstała wieloautorka monografia poświęcona biedzie – solidarnemu podejściu wobec tego problemu w aspekcie socjologiczno-pedagogicznym;
- Akademią Pomorską w Słupsku – podczas studiów licencjackich, w wyniku prowadzonych dyskusji na temat roli świadomości krytycznej w pracy socjalnej powstały dwa artykuły;

Podsumowując istotną aktywność naukową Habilitanta w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej należy podkreślić jej wielość i wielowymiarowość oraz ogromne zaangażowanie we wspólne projekty badawcze, publikacje, raporty. Aktywność ta to m. in. kontakt ze znaczącymi naukowcami/badaczami , która przyczyniła się do rozwoju naukowego Habilitanta, określiła, skonkretyzowała jego zainteresowania naukowe, podejmowane badania empiryczne, inną aktywność naukową, w tym m. in. referaty na konferencjach. Połączenie teorii i praktyki zaowocowało dojrzałym podejściem Habilitanta do omawianych zagadnień społecznych, pracy socjalnej i pracowników socjalnych, które prezentuje w swoich publikacjach.

5. Ocena osiągnięć dydaktycznych, działalności organizacyjnej oraz popularyzujących naukę lub sztukę

Habilitant posiada spore osiągnięcia dydaktyczne. Jego aktywność w tym zakresie jest następująca;

- prowadzi w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego zajęcia w obszarze pedagogiki społecznej; wziął także udział w kilku projektach związanych z akademickim kształceniem na odległość – Edukacja 2,0 oraz kształceniem kompetencji nauczyciela akademickiego;
- pełni rolę tutora na kierunku praca socjalna, koordynatora ds. sylabusów na tym kierunku, członkiem rady programowej kierunku praca socjalna;
- w ramach programu Erasmus + przeprowadził serię wykładów dla studentów i/pracowników naukowych (Portugalia) z zakresu pracy socjalnej w Polsce, jej teoretycznych i praktycznych założeń;
- pełni rolę członka zespołu sterującego programu ASHOKA – jego celem jest przygotowanie Uniwersytetu Gdańskiego do pierwszej amerykańskiej akredytacji, certyfikat przyznawany jest przez ASHOKA uczelniom, które prowadzą kształcenie studentów jako przyszłych innowatorów.

Natomiast wśród osiągnięć popularyzujących naukę należy wymienić następujące aktywności:

- wygłoszenie wykładów: 1) na zaproszenie Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, 2) na II Kongresie Pomorskiej Akademii Liderów Edukacji;
- udział w dyskusji/debacie w: 1) Europejskim Centrum Solidarności, 2) w Zakładzie Pedagogiki Społecznej - Forum Młodych, 3) na Forum Pracowników Socjalnych;
- udział w wywiadach: 1) w tygodniku Polityka (2017), 2) Biuletynie Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku – Edukacji Pomorskiej;
- udział w VII Posiedzeniu Pomorskiej Rady Naukowej – przedstawienie raportu o kondycji zawodowej pomorskich nauczycieli.

Przedstawione powyżej aktywności były powiązane z bieżącymi analizami teoretycznymi i badaniami Habilitanta dotyczącymi szeroko ujmowanej pracy socjalnej, pracowników socjalnych, nauczycieli, edukacji, biedy jako kwestii społecznych, którymi zajmuje się praca socjalna, pedagogika społeczna.

Wymienione w autoreferacie osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne w zakresie współpracy ze środowiskiem oceniam bardzo pozytywnie. Tych aktywności jest wiele, wszystkie są powiązane z zainteresowaniami naukowo-badawczymi Habilitanta. Widoczne jest tutaj połączenie wiedzy/teorii z praktyką.

KONKLUZJA

Moja ocena głównego osiągnięcia naukowego, na które składa się cykl siedmiu artykułów, jest pozytywna. To w mojej ocenie dzieło oryginalne w zakresie teoretycznego i interdyscyplinarnego przedstawienia krytycznej pracy socjalnej, jej perspektywy teoretycznej i empirycznej – od uwikłania podmiotu po realizację praw człowieka. Zarówno artykuły teoretyczne jak i empiryczne (badania jakościowe) posiadają dużą wartość poznawczą, edukacyjną, także praktyczno-użyteczną. Napisane zostały w oparciu o literaturę – głównie zachodnią – z zakresu nauk społecznych i humanistycznych. Przyjęta w artykułach perspektywa jest najbliższa pedagogice społecznej. Podjęty temat/tematy są istotne i aktualne z perspektywy pedagogiki, sposób narracji, podejmowane analizy świadczą o dobrym przygotowaniu Habilitanta do prowadzenia badań i interpretacji wyników. Wysoko oceniam predyspozycje intelektualne Habilitanta do prowadzenia dyskursu naukowego.

W swojej ocenie cząstkowej wskazałam na pewne niedociągnięcia związane z przedstawieniem założeń metodologicznych badań jakościowych w niektórych artykułach – nie wpłynęły one jednak na końcową – pozytywną ocenę osiągnięcia naukowego jako całości. Swoje uwagi kieruję do przemyślenia przez Habilitanta i wykorzystania ich w dalszych projektach badawczych, które planuje.

Pozytywnie oceniam także pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitanta, na które składają się artykuły w czasopismach, rozdziałach w monografiach i opracowaniach pod redakcją, monografiach autorskich i wieloautorskich, uczestnictwo w konferencjach i inne. Stanowią one wynik realizowanych przez Habilitanta zainteresowań naukowo-badawczych, które są spójne tematycznie z artykułami składającymi się na główne osiągnięcie naukowe.

Wysoko oceniam także działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską Habilitanta, która jest bardzo duża, wielowymiarowa, łączy teorię z praktyką, edukacją.

Reasumując, główne osiągnięcie naukowe pt. „Krytyczna praca socjalna. Perspektywa teoretyczna i empiryczna – od uwikłania podmiotu po realizację praw człowieka” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wskazuje na dojrzałość naukową Habilitanta, jego samodzielność intelektualną. Oceniam je jako znaczące w aspekcie rozwoju pedagogiki jako dyscypliny naukowej – w wymiarze teoretycznym i praktycznej użyteczności szeroko ujmowanej pracy społecznej, socjalnej, edukacyjnej. Habilitant spełnia większość kryteriów stawianych osobom aspirującym do nadania stopnia doktora habilitowanego. Wniosuję zatem o nadanie dr

Marcinowi Boryczko stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, ponieważ spełnia on w mojej ocenie kryteria określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

B. Matyjas